

Időszerű gondolatok a leszerelésre nevelésről

Az ezredfordulóhoz közeledve egyre több jubileumi megemlékezésre kerül sor. E dolgozattal is egy centenáriumi évfordulóról, az egy évszázada Hágában, Hollandia fővárosában tartott békekonferenciáról és annak a békepedagógiára gyakorolt hatásairól szeretnénk megemlékezni.

A nemzetközi békemozgalom történetének kiemelkedő eseménye az első hágai nemzetközi békekonferencia, amelyet éppen száz évvel ezelőtt, 1899. május 18 és július 29-e között rendeztek meg. A tanácskozáson 26 kormány képviseltette magát. Ezen konferencián a vitás nemzetközi kérdések megoldására létrehozták a *Nemzetközi Választott Bírószágot* (Cour permanente d' arbitrage) és a tények felderítése céljából a *Nemzetközi Vizsgáló Bizottságot* (Commissions internationales d' enquête). A kongresszus résztvevői az alábbi határozatot fogadták el: „Az emberiség anyagi és erkölcsi jólétének előmozdítására felelet kívánatos, hogy immár az egész emberiségre nyomasztóan ható katonai terhek csökkentessenek.”¹

E rendezvény különbözött az eddigiektől, nem abból a célból hívták össze, hogy véget vessenek egy háborúnak, hanem azért, hogy nemzetközi jogi intézményeket hozzanak létre a leszerelés, a háború megelőzése és a nemzetek közötti vitás kérdések békés rendezése érdekében.

A békepedagógiában döntő fordulatot jelentett az UNESCO 1974. október 17-e és november 23-a között megtartott ülészakán elfogadott ajánlás „a nemzetközi megértésre, együttműködésre és békére, az emberi és alapvető szabadságjogok tiszteletére nevelésről”.² A változás akkor következett be, amikor egyre több állam oktatáspolitikájának meghatározásakor figyelembe vette az „Ajánlás”-ban megfogalmazottakat.

E munka szerves folytatásként került sor az UNESCO főigazgatójának kezdeményezésére összehívott kongresszusra, melynek témája a leszerelésre nevelés volt. A tanácskozás 1980. június 9-e és 13-a között ülésezett az UNESCO székhelyén, Párizsban. A tanácskozásról záróokmányt adtak ki.

A dokumentum a leszerelésre nevelést a békére nevelés igen fontos részeként definiálja, amely magába foglalja a leszereléssel kapcsolatos ismeretek nyújtását, valamint a leszerelést elősegítő nevelést. Mindenki, aki neveléssel foglalkozik, tehet valamit a leszerelésre nevelés érdekében, azáltal, ha tanítványaikkal tudatosítják, hogy a hatalmas méretű fegyverkezésnek milyen szociális, gazdasági és kulturális hatásai vannak, illetve az atomfegyverek bevetése esetén az emberiségnek milyenek a túlélési esélyei.

A záróokmány a leszerelést *egyrészt* egy olyan akcióként definiálja, amelynek célja: a fegyverkezés ellenőrzése, korlátozása és csökkentése – beleértve az egyoldalú leszerelési indítványokat is – és végül az általános és teljes leszerelés. *Másrészt* egy folyamatként, amelynek célja, hogy a nemzetek közötti ellentéteket, vitás kérdéseket fegyverek nélkül oldják meg.

A leszerelésre nevelés olyan szabad és kiegyensúlyozott információáramlást követel meg, amely biztosítja az objektivitást. Ezért az iskolának arra kell felkészítenie a tanulókat – mégpedig a véleményalkotás és véleménynyilvánítás szabadságának biztosítása mellett –, hogy képesek legyenek a háborús uszításoknak, a hadipropagandának, a militarizmusnak ellenállni.

A leszerelésre nevelés nem elégedhet meg a leszerelési szándékokkal kapcsolatos várakozások kommentálásával. Feladata a leszerelés, a nemzetközi biztonság garantálása és a fejlődés közötti

kapcsolatok felismerése. Ennek érdekében a gyermekek életfeltételeit és érdekszféráit éppúgy figyelembe kell venni, mint azokat a politikai realitásokat, amelyek között a leszerelésre nevelés megvalósul. Egyidejűleg be kell mutatni azokat a gazdasági, politikai és szociális tényezőket is, amelyek az emberiség biztonsága szempontjából fontosak. A leszerelésre nevelés feladata olyan ésszerű érvek felsorakoztatása a leszerelés fontosságát bizonyítandó, amelyek független tudományos kutatásokon alapulnak. A nemzetközi megegyezésekben arra kell törekedni, hogy az emberi és humánus jogok a fegyveres konfliktusok időszakában is érvényesüljenek, alternatívákat (például nem fegyveres védelmi rendszereket és erőszakmentes civil akciókat) kell keresni a biztonság eléréséhez.

A leszerelésre nevelésnek keresnie kell és fel kell tárnia az előítéleteknek, az egyéni és kollektív erőszaknak, a konfliktusok szubjektív okait, alapjait.

A leszerelésre nevelésnek olyan értékekre kell építenie, mint a nemzetközi megértés, az ideológiai és kulturális különbségekkel szembeni tolerancia, a szociális igazságosság és az emberek közötti szolidaritás iránti elkötelezettség.³

Felvetődik a kérdés, hogy az egypólusúvá vált világunkban aktuális-e a leszerelésről, a leszerelésre nevelésről beszélni. Dolgozatom írásakor három hete tartanak a jugoszláviai bombázások. Nők és gyermekek tizezrei kényszerülnek elhagyni szülőföldjüket, otthonaikat.

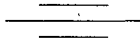
Az UNICEF 1995-ben közzétett adatai szerint az elmúlt tíz esztendőben kereken kétmillió gyermek veszítette életét különböző háborúkban, négy-öt millió nyomorék lett, és tizenkét millió hajléktalanná vált. Ruandában 114 000 gyermek vesztette el szüleit. Mozambikban az utolsó nyolc évben 490000 gyermek halálát okozta a háború. Becslések szerint tízmillió gyermek – ebből egymillió a volt Jugoszlávia területén élő – súlyos pszichés sérüléseket szenvedett a háború következményeként. Az egyre szélesebb körben elterjedő kiskaliberű lőfegyvereket már a tízévesek is tudják használni, és sajnos használják is a különböző harci cselekmények és mészárlások aktív részeseként.⁴

A világ vezetői, Nobel-díjasok és békeaktivisták és a békefelhívást támogató nemzetközi szervezetek 1999 májusában nemzetközi konferenciát szerveztek Hágában. A centenáriumi évforduló jó alkalmat kínál arra, hogy a polgári társadalom megszervezze az évszázad utolsó fontos konferenciáját, melynek a békéről és a nemzetközi igazságosságról kell szólnia. A konferencia jelmondata: „Ideje elvetni minden háborút!”⁵ A világkonferencia szervezői felhívással fordultak a világ népeire. A „Hágai Békefelhívás 1999” az első hágai békekonferencia célkitűzéseire támaszkodik. A közleményben egyebek között az alábbi követeléseket fogalmazták meg önmaguk és vezetőink számára: „...Találjunk módszereket – ill. használjuk a meglévőket – a konfliktusok megelőzésére azáltal, hogy megszüntetjük a konfliktusok okait, köztük a világ erőforrásainak egyenlőtlen elosztását, nemzetek és nemzetek belüli csoportok ellenségeskedéseit, a minden eddiginél halálosabb arzenáljait a hagyományos és tömegpusztító fegyvereknek, amelyek belső logikája szinte kikényszeríti, hogy használják őket. E célok megvalósítása érdekében mi, erre elköteleztettek kezdeményezzük a végső lépéseket, hogy eltöröljük a háborút, hogy az erő törvényét felcseréljük a törvény erejére. „Hívunk mindenkit, hogy támogassa terveinket...”⁶

A fentiekből látható, hogy tennivaló van bőven. Ehhez azonnal hozzákezdhetünk, hisz nem kell hozzá sem pénz, sem új oktatási törvény, sem új tanterv.

A leszerelésre nevelés az egész társadalom feladata. Így mind az iskolai és iskolán kívüli nevelésnek (mint például a család, a helyi közösségek), mind a médiának megvan a lehetősége arra, hogy részt vegyen e feladat megoldásában. Nekünk, pedagógusoknak és a médiában dolgozóknak is a leginkább megfelelő módszerek kidolgozására kell törekednünk.

1. Kemény, Ferenc: A világbéke LAMPEL RKK (Woidianer F és Fiai) RT Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1911. 11–20. l.
2. Pedagógiai Szemle, 1976. 2. sz. 112–121. l.
3. Wedemeyer, Friedrich L.: Friedenserziehung als politischer Auftrag. Beiträge zur Konfliktforschung, Markus-Verlags-gesellschaft mbH, Helmut Boh, Köln, 1988. 4. 37–76. l.
4. Birckenbach, Hanne-Margaret – (Uli Jäger) – Wellmann, Christian: Nicht-Regierungsorganisationen – Hoffnungsträger gegen Gewalt? Bilanz und Perspektiven der Friedensentwicklung 1955/96. Jahrbuch Frieden 1997, ...Konflikte Abrüstung Fiedensarbeit, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1996. 9–10. l.
5. Hágai Békefelhívás 1999.
New York Office Hague Appeal for Peace 1999 c/o WFM, 777 UN Plaza NY 10017, New York, USA 1. l.
6. U.o.: 5–6. l.

KECSKÉS ISTVÁN

ny. igazgató

Debrecen

A sikerélmény titka

Amikor valaki elhatározza, hogy pedagógus lesz, az a cél, elképzelés, vágy vezérli, hogy egyszer majd olyat alkosson, amely maradandó emléket hagy azokban, akikért e pályát választotta. Úgy érzem, ezt valamennyi pedagógus kolléga nevében elmondhatom, hiszen enélkül elképzelhetetlen ez a munka.

Vallom, hogy egy-egy iskola oktató-nevelő munkájának hatékonyságát mindenekelőtt a környezet, a pedagógusok személyisége, tevékenysége, valamint az iskolavezetés által teremtett pedagógiai szituációk határozzák meg.

A környezetnek és a személyiségnek a tevékenységen keresztül megvalósuló aktualitás kölcsönhatásait valamilyen módon szabályozni kell. Ehhez a NAT a legoptimálisabb feltételeket biztosítja, ugyanis a pedagógiai programokban, a helyi tantervekben az iskolának olyan pedagógiai szituációkat kell meghatároznia, ezen keresztül megteremtenie, amelyekben a pedagógusok cselekvéseit, tevékenységeit céltudat, célképzés vezérli, és ebben jelentős szerep illeti meg azt a hitet és reményt, hogy célját el is tudja érni, s ezáltal sikerélményhez jusson. Ebben nagy szerepe van a helyes emberi kapcsolatoknak is, amelyet Selye János így fogalmazott meg: „A boldogság és a siker kulcsa minden életpályán az őszinte, kiegyensúlyozott és megértő magatartás önmagunkkal és másokkal szemben.”

Minden vezetőnek tudnia kell, amíg a termelésben azonos anyagok, gépek, eszközök vesznek részt, addig a pedagógiában, az oktató-nevelő munka folyamatában nincsenek ilyen azonos minőségű tényezők. Sem a pedagógus, sem a tanuló, sem a környezet nem azonos, nem ugyanolyan minőségűek. Sok változó tényező teszi nehezzé a pedagógus munkáját. Amit ugyanis a termelésben a mérnök, a technikus, a csoportvezető külön-külön irányít, azt az iskolában, a nevelésben a pedagógus egyszemélyben végzi.

A nevelőmunka folyamatában a pedagógusok a jövő számára értékeket hoznak létre, „érték-termelő” tevékenységet folytatnak. A pedagógus a társadalom legértékesebb „anyagával”, az emberrel bánik tehát, és itt nem termelhet selejtet. A társadalom számára a jövő szakembereinek „bővített újratermelését” végzik annak tudatában, hogy: „az ember a legegyszerűbb és egyben a legbonyolult-